ST/20.9.1992

Muistiinpanoja kurssituksesta

Kuten olen usein esittänyt, on vaikeaa laatia mitään yksityiskohtaista opetussuunnitelmaa puhumattakaan kurssikohtaisesta opetussuunnitelmasta, kun meillä ei ole kovinkaan paljon vankkaa tietoa kielestä, kielenkäyttötavoista, kielenoppimisesta jne. Voidaan kyllä yrittää määritellä kriteerejä opetukselle, kuten sivuilla 5–9 on tehty (ja vielä ytimekkäämpi on aikaisemmin jakamani uuden sivun tavoitteistoluonnos, jonka kopion seuraavaan kappaleeseen), mutta yksityiskohtaisempi määrittely on melko mielivaltaista ja kahlehtii oppimateriaalien laatijoita ja rajoittaa opettajien omaa panosta. Tulisi päästä siihen, että opettajat ovat ammattilaisia ("professionals") samalla tavalla kuin lääkärit, lakimiehet, toimitusjohtajat jne, jotka eivät odote eivätkä edes hyväksy yksityiskohtaisia ohjeita ja määräyksiä ulkopuolelta. Opettajien tulisi olla luokkiensa "toimitusjohtajia", jotka ovat itsenäisesti vastuullisia siitä, että toimitaan yleisten tavoitteiden suunnassa ja edetään systemaattisesti niiden saavuttamisessa.

****

Opetuksen tavoitteena on, että

* oppilas osaa käyttää vierasta kieltä käytännölliseen viestintään ja selviytyy tavallisista viestintätehtävistä ja tilanteista, jotka liittyvät opiskeluun, vapaa-aikaan ja työelämään, ja hän pystyy myös kehittämään viestintätaitojaan
* oppilaan opiskeleman kielen systemaattinen hallinta edistyy, ja hän pyrkii itse tietoisesti kehittämään viestintävalmiuksien lisäksi myös kielen systemaattista hallintaansa
* oppilaan tietoisuus ja ymmärrys opiskeltavan kielialueen maista, kansoista ja niiden elintavoista laajenee ja syvenee, ja hänellä kehittyy avoin ja sympaattinen asennoituminen kielialueen kulttuuria/kulttuureita kohtaan
* oppilaan kielenopiskelutaidot, itsearviointikyky sekä itsenäinen ja vastuullinen kielenopiskelu kehittyvät
* oppilas kokee opiskeltavan kielen opetuksen tarjoavan kokemuksia, jotka ovat kiinnostavia, tarjoavat mielihyvää, oppimisen kokemista ja tiedollista haastetta

Minusta edellä on sanottu kaikki oleellinen: tiedolliset, taidolliset, asenteelliset, motivaatioon ja itseohjautuvuuteen liittyvät sekä myös kokemukselliset tavoitteet.
****

Vaikka en allekirjoitakaan kaikkia nykysuuntauksen ajatuksia (mm. en kannata laajaa valinnaisuutta, kannatan kahta pakollista vierasta kielä lukiossa jne), olen samaa mieltä, että paikallisesti pitää olla suurempi panos opetuksen järjestämisessä. Minusta tämä ei merkitsisi niinkään suurta aineiden valinnan vapautta kuin suurempaa vapautta ja jopa velvollisuutta suunnitella opetuksen sisältö ja menetelmät paikallisesti odottamatta ylhäältä yksitysikohtaisia ohjeita tai määräyksiä. Vapauden tulisi merkitä myös vapautta ja velvollisuutta kehittää jatkuvasti itsenäisesti omaa opetustaan. Näinhän mm. itse olen aina joutunut tekemään – ei kenenkään ulkopuolisen ohjailemana.

Mikäli jatketaan vanhaa aihepiiriin pohjautuvaa kurssittamista, meillä tulee jatkossakin luultavasti olemaan erittäin paksut ja kalliit kurssikirjat, joista ei joissakin kouluissa ehditä käydä läpi kuin osa, joskus ilmeisesti hyvinkin pieni osa ja toisissa taas yritetään pinnistellä kaikki materiaali läpi. Aihepiiripohjainen ops houkuttelee hakemaan erilaisia tekstejä ja näin materiaali paisuu. Miten tässä tilanteessa voisimme edistää myös järkevää taloudellisuutta?

Mielestäni kurssitukseksi riittäisi toteamus, että englannissa sivuilla 5–8 esitetyt tavoitemäärittelyt jaetaan tarkoituksenmukaisesti kuuteen/kahdeksaan kurssiin. Koska tämä ei luultavasti helposti toteudu, voisi ajatella seuraanlaista tekstiä (kovin alustavaa muotoilua!!).

Kurssien suunnittelussa, opetuksessa ja opiskelussa on keskeistä, että kielen hallinta ja viestintätaidot – ja strategiat kehittyvät edellä kuvatulla tavalla. Viestintätaitojen – ja strategioiden kehittäminen ei aseta tarkkoja vaatimuksia käsiteltäville aihepiireille, vaan useat aihepiirit sopivat eri vaiheissa.

Ymmärtäminen progressi
ekstensiivisen lukemisen
Aloitteellisuus
Suijaamus < ymmärtämisen huottaminen
TKO

Viestinnässä on tavallisesti kyse merkityskokonaisuuden välittämisestä. Esimerkiksi tiedottavassa viestinnässä tämä voi olla yhden virkkeen mittainen viesti tai laaja suullinen tai kirjallinen selonteko. Lukion kursseilla harjoitellaan systemaattisesti tiedottavan, taivuttelevan, erittelevän ja ohjaavan viestintätaidon kehittämistä.

Perehdytään **tiedottavan viestinnän** muotoihin ja harjoitellaan tiedottavan viestinnän taitoja sekä suullisesti, että kirjallisesti.

Kun viestinnän pääkohteena ovat *tapahtumat*, perehdytään suullisen ja kirjallisen kertovan esityksen rakenteeseen ja keskeisiin ilmaisukeinoihin. Kehitetään kykyä ymmärtää omakohtaisista kokemuksista kertovaa puhetta ja tekstiä. Harjoitellaan erityisesti omakohtaisten kokemusten kertomista ja selostamista suullisesti ja kirjallisesti. Lisäksi kehitetään kykyä ymmärtää asiakeskeistä kertovaa suullista ja kirjallista esitystä, jossa selostetaan erilaisia tapahtumia tai erilaista toimintaa. Harjoitellaan tapahtumien ja toiminnan omakohtaista selostamista suullisesti ja kirjallisesti.

Harjoiteltavia suullisia ja kirjallisia tekstilajeja ovat mm. tarinat, kertomukset, kaskut, uutiset, tiedotteet, raportit, selostukset, elämäkertomukset ja historiatekstit.

Kun viestinnässä korostuvat *vaikutelmat*, perehdytään suullisen ja kirjallisen kuvailevan esityksen rakenteeseen ja keskeisiin ilmaisukeinohin. Kehitetään kykyä ymmärtää omakohtaisia havaintoja, vaikutelmia ja tuntemuksia kuvailevaa puhetta ja tekstiä. Harjoitellaan taitoa kuvailla omia vaikutelmia suullisesti ja kirjallisesti. Kokemuksellisen kuvauksen lisäksi kehitetään kykyä ymmärtää asiakeskeistä suullista ja kirjallista esitystä. Harjoitellaan asiakeskeisen kuvauksen esittämistä suullisesti ja kirjallisesti.

Harjoiteltavia suullisia ja kirjallisia tekstilajeja ovat mm.
itsensä ja taustansa kuvailu, kaunokirjallisessa esityksessä olevat kuvausjaksot sekä tekniset kuvaukset, joihin voi liittyä kuvallista aineistoa.

Tiedottavan viestintätaidon lisäksi perehdytään **taivuttelevan ja argumentoivan** viestinnän muotoihin ja harjoitellaan taivuttelevan ja argumentoivan viestinnän taitoja suullisesti ja kirjallisesti.

Perehdytään taivuttelevan ja argumentoivan tekstin rakenteeseen ja keskeisiin ilmaisukeinoihin. Aluksi harjoitellaan oman mielipiteen tai arvioinnin ilmaisemista erilaisista asioista. Tämän jälkeen lisätään mukaan mielipiteen perustelun harjoittelu ja vastaväitteisiin reagoiminen. Harjoitellaan väittelyä ja kokonaisen mielipidekirjoitelman kirjoittamista.

Kielen sopivuus

Harjoiteltavia suullisia ja kirjallisia tekstilajeja ovat mm.
erilaiset kommentit ja argumentit: omakohtaiset mielipiteet (esim. yleisönosastoon laadittava kirjoitus), tietyn näkökannan esittäminen ja perustelu, väittely, arvostelut (mm. kirjat, musiikki, urheilusuoritukset), lehtien pääkirjoitukset, satiiriset tai ironiset tekstit.

Lisäksi perehdytään viestintään, jossa kieltä käytetään asioiden, ilmiöiden, tapahtumien, käsitteiden, ajatusrakennelmien jne. **erittelyyn ja selittämiseen**.

Tutustutaan asiakeskeisen viestinnän muotoihin ja keskeisiin ilmaisukeinoihin. Harjoitellaan asiakeskeisen tekstin ymmärtämistä ja tulkintaa, pääajatusten löytämistä ja tiivistelmän laatimista luetusta tekstistä. Jossakin määrin harjoitellaan myös suullista asiakeskeistä viestintää, mm. lyhyen esityksen tai esitelmän pitämistä.

Harjoiteltavia suullisia ja kirjallisia tekstilajeja ovat mm.
määritelmät, erilaiset asiatekstit, tekstin tiivistäminen ja tulkinta.

Perehdytään myös viestintään, jossa kieltä käytetään toiminnan **ohjaamiseen**. Tutustutaan ohjaavan viestinnän muotoihin ja harjoitellaan ohjannan ja ohjailun taitoja suullisesti ja kirjallisesti.
Harjoitellaan mm. neuvomista, opastamista, pyytämistä, ehdottamista, suosittelemista ja vaatimista eri tilanteissa. Erityistä huomiota kiinnitetään tällöin ilmaisujen sävyyn ja tyyliin. Harjoitellaan myös omaan ja yhteiseen suunnittelemiseen tarvittavaa kielenkäyttöä.

Kaikkia edellä kuvattuja viestinnän muotoja harjoitellaan spiraaliperiaatteen mukaisesti kuten edellä esitettiin käsiteltäessä taivuttelevaa ja argumentatiivista viestintää. Lukion alkuvaiheessa voi painottua tiedottavan ja ohjailevan viestinnän harjoittelu, keskivaiheessa taivuttelevan ja argumentoivan viestinnän harjoittelu ja loppuvaiheessa erittelevän ja selittävän viestinnän harjoittelu.

Sanarta